

УДК 351:304

*І. М. Клименко,
аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики
Національної академії державного управління при Президентові України*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*І. М. Klymenko
post-graduate student of the Department of Public Policy and Political Analysis
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*

Corporate Social Responsibility in the Context of Sustainable Development

У статті досліджуються засади корпоративної соціальної відповідальності як чинника сталого розвитку. Автором проаналізовано еволюцію розвитку поняття «сталий розвиток» (sustainable development). Розглянуто головні підходи до трактування поняття корпоративна соціальна відповідальність та тенденції становлення КСВ у світовій бізнес-практиці; розкрито роль КСВ та встановлено чинники, що визначають вплив цього суспільного інституту на соціально-економічний розвиток організацій в сучасних умовах. Встановлено, що сталий розвиток є керівним принципом діяльності ООН, урядів, приватних та неурядових організацій, а корпоративній соціальній відповідальності відводиться роль базового підходу у побудові стратегії сталого розвитку. Доведена взаємозалежність цілей сталого розвитку та головних принципів КСВ. Обґрунтовано необхідність розбудови національної моделі корпоративної соціальної відповідальності на основі цілей та принципів сталого розвитку.

The article examines the principles of corporate social responsibility as a factor of sustainable development. The author analyzes the evolution of the concept of "sustainable development". The main approaches to the interpretation of the concept of corporate social responsibility and the trends of CSR formation in world business practice are considered; the role of CSR are revealed and the factors determining the influence of this social institute on the socio-economic development of organizations in the present conditions are established. Sustainable development has been found to be the guiding principle of the United Nations, governments, private and non-governmental organizations, and corporate social responsibility has taken the role of a basic approach in building a sustainable development strategy. The interdependence of the goals of sustainable development and the main principles of CSR is proved. The necessity of developing a national model of corporate social responsibility based on the goals and principles of sustainable development is substantiated.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність; соціальна відповідальність бізнесу; корпоративне управління; сталий розвиток; цілі сталого розвитку.

Keywords: Corporate Social Responsibility; Corporate Social Responsibility; Corporate Governance; Sustainable Development; Sustainable Development Goals.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Новою парадигмою розвитку світового співтовариства на сьогодні стає концепція «сталого розвитку», яку доцільно розглядати не лише в контексті зміни стосунків людини і природи задля розширення можливостей соціально-економічного зростання, а як глобальну стратегію виживання людства, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність людства.

Концепція сталого розвитку все частіше стає відповіддю на виклики глобалізації та альтернативою концепції економічного зростання, що ґрунтується на моделі екстенсивного відтворення та є індиферентною до таких важливих складових суспільного розвитку як соціальний захист, якість продуктів та збереження навколишнього середовища. Головною ідеєю концепції є усвідомлення різниці між економічним зростанням, яке спрямоване на збільшення кількісних показників, і розвитком, що розуміється як якісні зміни завдяки удосконаленню техніки, технологій, методів управління. Головний сенс концепції сталого розвитку полягає у знаходженні балансу між задоволенням потреб нинішнього і майбутніх поколінь в економічному добробуті, сприятливому довкіллі й соціальному благополуччі[8].

Питання сталого розвитку національної економіки, набули особливо гострого характеру в останні роки, адже війна, неефективне державне управління, соціальне зубожіння створили в Україні ситуацію, що змушує до нагального вирішення питань пов'язаних з дилемою підвищення економічної ефективності бізнесу та одночасного вирішення соціальних питань, покращенню екологічної ситуації в країні та забезпечення гідного рівня якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику взаємовідносин трикутника “влада - бізнес - громадянське суспільство”, теорію та методологію функціонування бізнес середовища в контексті концепції сталого розвитку у своїх дослідженнях розглядали О. Бабкіна, О.Боднарук, Д. Видрін, О.Головінов, О. Дергачов, А. Колодій, Р. Курінько, Н. Куровська, О. Пасхавер, О. Пухкал, І. Рейтерович, Н.Супрун, О. Сушко, С. Ситник, С. Телешун, М. Томенко та ін. Проте, вивчення і пошук шляхів вирішення проблем взаємодії влади, соціально відповідального бізнесу та громадянського суспільства в нашій країні знаходяться на стадії становлення. Недостатньо вивченими є механізми впливу органів публічної влади на встановлення відносин довіри, рівноправ'я та захищеності кожної зі сторін. Подальшого аналізу потребує іституціоналізація взаємодії бізнесу і держави, орієнтована на цілі сталого розвитку.

Формулювання цілей (мети) статті.

Метою статті є обґрунтування необхідності розбудови національної моделі корпоративної соціальної відповідальності на основі цілей та принципів сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Появу терміну «сталий розвиток» (sustainable development) пов'язують з ім'ям прем'єр-міністра Норвегії Гру Харлем Брундланд, яка сформулювала його в звіті «Наше спільне майбутнє», що було підготовлено для ООН і опубліковано у 1987 р. Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. Вона визначала його як розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [9].

За підсумками роботи комісії Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію "Екологічна перспектива до 2000 року і далі" (1987), згідно з якою сталий розвиток визначався керівним принципом діяльності ООН, урядів, приватних та неурядових організацій. У широкому сенсі термін "сталий розвиток" означає збалансований, самодостатній розвиток, що покращує якість життя і підтримує ефективне відтворення навколишнього середовища. На всесвітньому саміті "Планета Земля" в Ріо-де-Жанейро (1992) концепція сталого розвитку була проголошена стратегією виживання цивілізації у XXI ст. Наступні саміти Ріо+5 та Ріо+10 не тільки актуалізували потребу у розробленні практичних рекомендацій щодо реалізації даної стратегії, а й виявили необхідність у науковому аналізі та теоретичному обґрунтуванні проблеми[14].

Г.Дейлі у своїй книзі "Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку" [4] описує сталий розвиток як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї земної цивілізації, груп країн, окремо взятих країн нашої планети, в ході якого одночасно оптимально вирішується цілий комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів. Як базові для побудови такої стратегії було названо концепції корпоративного громадянства (англ. – corporate citizenship), екологічної ефективності (англ. – eco-efficiency) та корпоративної соціальної відповідальності (англ. – corporate social responsibility)[15]. Саме корпоративній соціальній відповідальності відводиться роль базового підходу у побудові стратегії сталого розвитку (за визначенням А.Керола – теоретичного "ядра" [17])

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) постійно опікується питаннями сталого розвитку [2,18, 20]. Сприяння сталому розвитку визначено у Глобальному баченні (Global Vision), що наведене у стратегічному плані ISO [19]. Спеціальна проблемна група сформулювала перелік стандартів, які прямо або опосередковано пов'язані зі складовими сталого розвитку [18]. Розподіл елементів сталого розвитку, які можуть бути охоплені міжнародною стандартизацією, згідно з моделлю, яку пропонує ISO, наведено в таблиці 1.[10].

Таблиця 1.
Розподіл елементів сталого розвитку, які можуть бути охоплені міжнародною стандартизацією, за трьома його складовими

Складова сталого розвитку	Елемент складової сталого розвитку
Економічне зростання	1. Поширення нових технологій. 2. Належна бізнесова практика. 3. Позбавлення торгівельних бар'єрів. 4. Електронний бізнес. 5. Економіки, що народжуються. 6. Зменшення рівня бідності
Соціальна справедливість	7. Захист прав споживачів. 8. Захист прав співробітників. 9. Послуги у сфері охорони здоров'я. 10. Соціальний захист. 11. Чесна торгівля. 12. Етичні норми
Цілісність навколишнього середовища	13. Поводження з відходами. 14. Якість води, ґрунту та повітря. 15. Викиди парникових газів та зміна клімату. 16. Аналізування життєвого циклу та маркуванням знаком «екологічно безпечна продукція». 17. Екологічний менеджмент. 18. Поширення «чистих» технологій

«Декларація тисячоліття» ООН, прийнята у 2000 році 189-ма країнами на Саміті тисячоліття ООН, визначила Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), тобто всеосяжні рамки цінностей, принципів і ключових чинників розвитку до 2015 року. У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань[16].

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року на засадах принципу «Нікого не залишити осторонь» було започатковано інклюзивний процес адаптації ЦСР. Кожну глобальну ціль було розглянуто з урахуванням специфіки національного розвитку. На сьогодні в Україні було проведено низку національних та регіональних консультацій, за результатами яких можна зробити висновок, що національні ЦСР слугуватимуть основою для інтеграції зусиль, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування[16].

Створення соціально відповідальних влади й бізнесу безпосередньо пов'язано із реалізацією концепції сталого розвитку. Соціальна відповідальність бізнесу є підсистемою соціальної відповідальності загальної системи суспільної взаємодії, а також засобом гарантування та охорони суспільних відносин, які встановлюються певними суб'єктами та гарантуються певними засобами з метою дотримання поваги до прав людини, є проявом культури суспільства, реалізації його суспільних інтересів і регламентується соціальними нормами, контролюється санкціями. Цей феномен уособлює елементи надбудови суспільства, що залежать від рівня розвитку економічних, політичних та суспільних відносин; розвивається та трансформується разом із суспільними відносинами; є добровільною ініціативою організацій (компаній) щодо дотримання етичних норм у сфері соціальної взаємодії та прийняття на себе відповідальності за вплив на навколишнє середовище, партнерів, споживачів, працівників, громади тощо. Світова практика свідчить, що концепція СВБ успішно розвивається і перебуває у процесі постійних змін та вдосконалень[5].

У сучасній діловій практиці існує кілька підходів щодо трактування соціальної відповідальності бізнесу. Згідно із визначенням Світової ради компаній зі сталого розвитку, – це довгострокове зобов'язання компаній щодо етичного ведення бізнесу та сприяння сталому економічному розвитку підприємства, громади і суспільства загалом. Своєю чергою Європейський Альянс корпоративної соціальної відповідальності (заснований у 2006 р.) визначає КСВ як концепцію залучення соціальних і екологічних напрямів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними заінтересованими сторонами[14]. За результатами Форуму соціально відповідального бізнесу, офіційно оприлюднене визначення трактує поняття КСВ як стратегію, що репрезентує "відповідальне ставлення. будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем" [13].

Зазначимо, що «Корпоративну соціальну відповідальність», термін що виник в кінці 20 століття і став найважливішою складовою поняття про сталий розвиток. У стратегії "Європа-2020", як і в більшості

програмних документів Європейського Союзу, КСВ розглядається як аналог поняття "соціальна відповідальність бізнесу", яка визначається як добровільні зобов'язання підприємницьких структур, що виходять за межі чинних законодавчих норм, нести відповідальність за результати своєї діяльності не лише в економічній, але й у соціальній та екологічній сферах. Ця відповідальність поширюється на значне коло зацікавлених осіб – власників, працівників компанії, місцеве населення і суспільство загалом [15]. У цілому, можна говорити про синонімічність понять СВБ та КСВ, адже на практиці представники бізнес середовища, вважають за краще використовувати термін «корпоративна соціальна відповідальність», академічні кола, громадські організації - «соціальна відповідальність бізнесу». Обидва терміни є перекладом від англійського слова «corporate social responsibility» [6]. Ми ж, в подальшому, будемо використовувати авторські варіації назв концепції.

В країнах Європейського Союзу досить широко використовується поняття корпоративної соціальної відповідальності. Зокрема, у червні 2017 р. Європейським парламентом було розглянуто пропозиції Cooperatives Europe та прийнято резолюцію «European Agenda for the collaborative economy», в якій зазначено, якщо спільна економіка буде базуватись на відповідальності, це може сприяти створенню нових можливостей для громадян, споживачів та працівників, а також розвитку економіки регіону на рівні місцевих громад, в якій впроваджуватимуться моделі обміну знаннями та навчання, що має стимулювати та укріплювати культуру відкритих інновацій [21]. Метою даної концепції є створення кооперативної економіки, яка має стати не лише більш ефективною, але й стійкою, а, отже, мати соціально-економічне та екологічне спрямування [7].

На міжнародному рівні питань сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності стосується так звана «вісімка глобальних ініціатив»: Глобальний пакт ООН (The UN Global Compact); конвенції МОТ (ILO convention); керівні настанови Організації економічного співробітництва та розвитку для транснаціональних корпорацій (The OECD Guidelines for Multinational Enterprises); стандарти ISO серії 14000 (системи екологічного управління); стандарти соціальної та етичної звітності серії AA 1000 (AccountAbility 1000); Глобальна ініціатива звітності (The Global Reporting Initiative - GRI); Глобальні принципи Салівана (The Global Sullivan Principles - GSP); стандарт соціальної відповідальності SA 8000 (Social Accountability 8000), на підґрунті якого розроблений проект ISO 26000 [3].

На нашу думку, найбільш придатними для першочергової адаптації до реалізації в діяльності вітчизняних органів публічного контролю є вимоги стандартів соціальної та етичної звітності серії AA 1000, Глобальної ініціативи звітності GRI та стандартів соціальної відповідальності [10].

Просування принципів КСВ в Європі розпочалося з утворення в 1995 році мережі європейських бізнесів (European Business Network – CSR Europe), яка зайнялася поширенням і популяризацією принципів КСВ. Офіційно принципи КСВ були представлені на Лісабонському європейському саміті у березні 2000 року. Як показує досвід, уряди країн ЄС займають активну позицію в просуванні КСВ. Основним базовим документом цих країн є «Green Paper», прийнятий в 2001 році, в якому представлена європейська рамкова політика з КСВ, згідно якої уряд розробляє національну політику, у тому числі механізми і інструментарій підтримки кращих практик і інноваційних ідей. На додаток до нього були розроблені документи, які країни Європейського Союзу використовують при розробці національної політики по КСВ. Серед них:

- «План ЄС щодо захисту довкілля», в якому закріплено основні напрями діяльності держав Європейського Союзу в сфері захисту довкілля;
- «Політика інтегрованого продукту» («IPP»), покликана відстежувати міру впливу виробничих процесів на довкілля і стимулювати впровадження найбільш ефективних способів виробництва;
- «Загальна система екоменеджменту і аудиту» (EMAS), яка рекомендує систему оцінки і звітності з КСВ і спрямована на впровадження в діяльності компанії екологічно дружнього менеджменту;
- «Європейська ініціатива екологічної ефективності» (EEEI), розроблена Всесвітньою бізнес-радою із стійкого розвитку, організацією «Європейські партнери за захист довкілля» і Єврокомісією, спрямована на інтеграцію принципів екологічної ефективності в промислові і економічні стратегічні плани компаній;
- Резолюція Європарламенту «Стандарти ЄС для європейських підприємств, що здійснюють свою діяльність в країнах, що розвиваються: назустріч Європейському корпоративному кодексу поведінки» пропонує створення європейського типового корпоративного кодексу поведінки;
- Стратегія «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання» (прийнята 25 жовтня 2011 року), в якій представлені нові напрями розвитку КСВ в ЄС. Одним з головних чинників зміцнення економіки в ЄС вважають стійке зростання, ґрунтоване на раціональному використанні ресурсів, екології і конкуренції [1].

Важливо підкреслити, що в умовах глобалізації бізнесу сам факт соціально відповідального ведення бізнесу є важливим чинником інвестиційної привабливості компаній. Попри те, що реалізація програм КСВ об'єктивно спричиняє значне зростання витрат компанії, в довгостроковому періоді вони компенсуються зростанням доходу від покращення гудвілу компанії та підвищення інвестиційної привабливості, що в кінцевому підсумку створює умови для зростання конкурентоспроможності. Загалом, моніторинг кореляції залежності ефективності діяльності компаній від впровадження стратегії соціальної відповідальності свідчить, що компанії, котрі реалізують активну соціальну політику, заощаджують до 40% витрат на просування своїх товарів чи послуг на ринку. Це дозволяє зробити висновок, що реалізація стратегії соціальної відповідальності бізнесу сприяє зростанню рентабельності, а, відтак, і конкурентоспроможності. За висновками агенції Conference Board, компанії, що провадять соціально

відповідальний бізнес, мають значно вищі фінансові показники, ніж у соціально невідповідальних компаній, а саме: доход на інвестований капітал вищий на 9,8%, доход з активів – на 3,55%, доход з продажів – на 2,79%, прибуток – на 63,5% [22]. Отже, соціальна відповідальність виступає важливим чинником стабільного та ефективного розвитку[15].

На сьогодні домінуючим напрямом реалізації КСВ в українському бізнес-середовищі стала соціальна спрямованість підприємництва, що зазвичай визначається ефектом історичної обумовленості інституційного розвитку (path-dependency). За результатами опитувань українських компаній, найбільш типовими програмами зовнішньої стратегії КСВ визначено такі напрями діяльності: доброчинність, філантропія та підтримка соціально важливих проектів; фінансова і матеріальна допомога незахищеним верствам населення; меценатство та спонсоринг; взаємодія з урядовими структурами, неурядовими організаціями, освітніми закладами; волонтерство; розкриття інформації про діяльність компанії та її продукти; співпраця із зовнішнім середовищем (ЗМІ, споживачами, органами влади, партнерами), заснована на принципах ділової етики [11].

В цілому український великий бізнес цілком дозрів для впровадження передових моделей соціальної відповідальності на основі цілей сталого розвитку і готовий до реалізації масштабних і довгострокових соціальних проектів. Підтвердженням цьому є конкурс кейсів з КСВ проведений Центром «Розвиток КСВ». За його результатами опублікована збірка «Практики КСВ в Україні 2017» [12] в яку включено 35 кейсів з корпоративної соціальної відповідальності компаній в Україні. В публікації вперше представлені практики компаній України в рамках дев'яти Цілей Сталого Розвитку, що стосуються охорони здоров'я, якісної освіти, гендерної рівності, гідної роботи, зменшення нерівності, сталості міст, сталого споживання, зміни клімату, розвитку миру. Всі практики є реальними і були впроваджені компаніями, що працюють в Україні[12].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

За результатами проведеного нами дослідження необхідно зазначити, що соціальна відповідальність бізнесу є невід'ємною складовою сталого розвитку суспільства з урахуванням факторів щодо забезпечення працівників необхідними соціальними благами, запровадження базових принципів етики бізнесу, збереження навколишнього середовища, турботливого ставлення до місцевих громад, а також дотримання основних напрямів соціальної політики на національному рівні. Єдність економічних, соціальних та екологічних інтересів має реалізовуватись через відповідну систему взаємної відповідальності людини, держави, суспільства й бізнесу. Такий підхід сприятиме формуванню нового мислення й усвідомлення своєї самоцінності людиною та призначення її в суспільстві, забезпеченню постійної взаємодії між різними суб'єктами економіки у процесі їх соціального співіснування.

Підґрунтям реалізації соціальної відповідальності бізнесу на основі цілей сталого розвитку є розбудова на всіх рівнях відкритої спільноти, інституційно спроможної до ефективних дій. Такий підхід повинен забезпечуватись верховенством права та справедливою правосуддя; подолання організаційно-фінансових засад злочинної діяльності, корупції; підвищення ефективності дій органів публічної влади на основі відкритості та прозорості прийняття рішень і громадського контролю за їх виконанням. Встановлення миру на всій території країни, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктогенності, забезпечення екологічної безпеки та соціальної рівності значною мірою залежать від ефективної співпраці та соціальної відповідальності усіх елементів у трикутнику «органи публічної влади - бізнес - громадянське суспільство». Задля досягнення цієї цілі необхідно забезпечити повноту участі громадян та соціально відповідального бізнесу у публічному управлінні та житті місцевих громад, поширити практику публічно-приватного партнерства, застосовувати новітні наукові досягнення та використовувати досвід передових держав світового співтовариства.

Список літератури.

1. Боднарук О. В. Європейський досвід державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності / О. В. Боднарук // Менеджер. - 2016. - № 2. - С. 41-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_2_7
2. Бурасса М. Вклад ИСО в устойчивое развитие / Мишель Бурасса // Стандарты и качество. - 2009. - № 6. - С. 52 - 53.
3. Гуняева Н. Международные стандарты в области социальной ответственности / Нина Гуняева // Стандарты и качество. - 2004. - № 10. - С. 61 - 65.
4. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. – К. : Інтелсфера, 2002. – 298 с
5. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
6. Курицько Р. Что такое СОБ? Что такое социальная ответственность бизнеса (ее иногда называют корпоративная ответственность бизнеса) (СОБ)?/ Р.Курицько // Деловой журнал «Устойчивый бизнес». – 2014.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csrjournal.com/839-что-такое-sob-что-такое-socialnaja.html>
7. Куровська Н. О., Оліфір І. А. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах децентралізації / Н. О. Куровська, І. А. Оліфір // Вісник ЖНАЕУ. - 2017, № 1 (59), т. 2, С. 68-75.
8. Лебедев І. В. Забезпечення сталого розвитку на засадах корпоративної соціальної

відповідальності / І. В. Лебедєв // Актуальні проблеми економіки. – 2013. - №1(139), С. 106-116.

9. Майєр Джеральд М., Раух Джеймс Е. Філіпенко Антон. Основні проблеми економіки розвитку. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.

10. Маматова Т. В. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності: механізм адаптації для органів державного контролю України / Т. В. Маматова // Державне управління та місцеве самоврядування [Текст] : зб. наук. пр. - Вип. 1 (4). - Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. - С. 109 -120.

11. Посібник з КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Лазоренко О., Колишко Р. та ін. – К. : Енергія, 2008. – 96 с.

12. Практики КСВ в Україні 2017 / Під ред. Саприкіної М.; Центр «Розвиток КСВ». - К.: 2018. – 88 с.

13. Соціальна відповідальність бізнесу: принципи системної дії / Звіт Форуму соціально відповідального бізнесу України. – К., 2006. – 22 с.

14. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку / Н. А. Супрун // Економіка і прогнозування - 2009. - № 3. - С. 61 - 74. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eip.org.ua/docs/EP_09_3_61_uk.pdf

15. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник соціального залучення (в контексті цілей стратегії "Europe-2020") / Н. А. Супрун // Український соціум. - 2013. - № 2. - С. 163-176. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoe_2013_2_14.

16. «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Національна доповідь 2017. – К.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України,, 2017 . – 174 с.

17. Carroll A.B. Corporate social responsibility: Evolution of definitional construct. *Business and Society* / A.B. Carroll . – 1999. – № 38 (3). – P. 268–295.

18. ISO Social Responsibility Website. - Access mode : www.iso.org/sr.

19. ISO Strategic Plan 2005-2010. Standards for a sustainable world. - Access mode : <http://www.iso.org>.

C)

20. ISO WG Social Responsibility – Working area. - Access mode : www.iso.org/wgsr. B)

21. PR: Cooperatives recognised in EU's future on collaborative economy [Electronic resource]. – Mode of access: <https://coopseurope.coop/resources/news/pr-cooperativesrecognised-eus-future-collaborative-economy>

22. The Conference Board [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.conference-board.org/economics/.

References.

1. Bodnaruk, O.V. (2016), “The European Experience of State Regulation of Corporate Social Responsibility”, *Menedzher*, vol. 2, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_2_7 (Accessed 25 Jul 2018).

2. Burassa, M. (2009), “Contribution of ISO to Sustainable Development”, *Standarty i kachestvo*, vol. b, pp. 52-53.

3. Gunyaeva, N. (2004), “International standards in the field of social responsibility”, *Standarty i kachestvo*, vol. 10, pp. 61 - 65.

4. Dayly, G. (2002), “Beyond Growth. Economic Theory of Sustainable Development”, *Intelsfera*, Kyiv, Ukraine.

5. Novikova, O.F. Dejch, M.Ye. Pan'kova, O.V. at all. (2013), *Diahnostyka stanu ta perspektyv rozvytku sotsial'noi vidpovidal'nosti v Ukraini (ekspertni otsinky)* [Diagnostics will become those prospects of social development in Ukraine (expert opinions)], NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti., Donetsk, Ukraine.

6. Kurin'ko, R. (2014), “ What is SRB? What is the social responsibility of business (sometimes called Corporate Social Responsibility) (CSR)?”, *Delovoy zhurnal «Ustojchivyy biznes»* [Online], vol. 8, available at: <http://csrjournal.com/839-chto-takoe-sob-chto-takoe-socialnaja.html> (Accessed 4 Mar. 2018).

7. Kurovska, N.A. and Olifir, I.A. (2017), “Social responsibility of business in the conditions of decentralization”, *Visnyk ZhNAEU*, vol. 2, no. 1 (59), pp. 68-75.

8. Lebedev, I.V. (2013), “Provision of Sustainable Development on the Basis of Corporate Social Responsibility”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 1, no. 139, pp. 106-116.

9. Mayer, G.M. Rauch, J.E. and Philippenko, A. (2003), *Osnovni problemy ekonomiky rozvytku* [The main problems of the development economy], Lybid, Kyiv, Ukraine.

10. Mamatova, T.V. (2010), International Standards of Corporate Social Identity: Adaptation Mechanism for Ukrainian State Audit Institutions, *Derzhavne upravlinnya ta misceve samovryaduvannya: zb. nauk. pr.*, [State Administration and Local Self-Government], DRIPA NAPA, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 109-120.

11. Lazorenko, O. Kolyshko, R. Kuts, S. and Letenko, S. (2008), *Posibnyk z KSV. Bazova informaciya z korporatyvnoyi social'noyi vidpovidal'nosti* [CSR Guide. Basic Information on Corporate Social Responsibility], Energy, Kyiv, Ukraine.

12. Saprykina, M. (2018), *Praktyky KSV v Ukraini 2017* [CSR Practices in Ukraine 2017], Tsentr “Rozvytok KSV”, Kyiv, Ukraine.

13. Report of the Forum of Socially Responsible Business of Ukraine (2006), “Social'na vidpovidal'nist' biznesu: pry'ncy'py sy'stemnoyi diyi” [Corporate Social Responsibility: The Principles of Systemic Action], Kyiv, Ukraine.

14. Suprun, N.A. (2009), "Corporate Social Responsibility as a Factor for Sustainable Development", *Ekonomika i prognozuvannya*, vol. 3, available at: http://eip.org.ua/docs/EP_09_3_61_uk.pdf (Accessed 17 Jul 2018).
15. Suprun, N. A.(2013), "Corporate Social Responsibility of the Social Security Code (in the context of the strategy "Europe-2020")", *Ukrains'kyj sotsium*, vol. 2, pp. 163-176.
16. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), "Cili Stalogo Rozvy`tku: Ukrayina. Nacional`na dopovid` 2017" [Sustainable Development Goals: Ukraine, National report 2017], Kyiv, Ukraine.
17. Carroll, A.B. (1999), "Corporate social responsibility: Evolution of definitional construct", *Business and Society*, vol. 38 (3), pp. 268–295.
18. ISO Social Responsibility Website, available at: www.iso.org/sr, (Accessed 10 Jul 2018).
19. ISO Strategic Plan 2005-2010. Standards for a sustainable world, available at: <http://www.iso.org>, (Accessed 5 Jul 2018).
20. ISO WG Social Responsibility – Working area, available at: www.iso.org/wgsr, (Accessed 1 Aug 2018).
21. PR: Cooperatives recognised in EU's future on collaborative economy, available at: <https://coopseurope.coop/resources/news/pr-cooperativesrecognised-eus-future-collaborative-economy>, (Accessed 20 Jul 2018).
22. The Conference Board, available at: www.conference-board.org/economics/ (Accessed 14 Jul 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.08.2018 р.